

Husdyrbruget i 1903

med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel*.

Det var under jævnt gode Vilkaar, at Husdyrbruget arbejdede i 1903. Vel vare Priserne paa Hovedprodukterne: Smør og Flæsk noget lavere end i 1902, men til Gengæld vare Betingelserne for en større og en billigere Produktion gunstigere, idet Ernæringsforholdene for Kvægets Vedkommende vare ikke saa lidt bedre i Sommerhalvaaret 1903, end de vare i det tilsvarende i 1902, et Forhold af meget stor økonomisk Rækkevidde. De gode Kødpriser i 1903, der vare en Del højere end i 1902, har ogsaa udøvet en kendelig Indflydelse i heldig Retning, thi selv med et Kvæghold som det danske, der i Hovedsagen er grundlagt paa Mælkeridrift, bliver Udsætternes Værdi ikke destomindre et meget betydningsfuldt Spørgsmaal for Kvægholdets samlede Økonomi, et Forhold, man gør vel i at holde sig for Øje, hvor Talen bliver om, hvilke Kvægracer, der bør være Grundlaget for Kvægavlen her til Lands.

For Vinterfodringen i 1902—1903 vare Udsigterne i Efteraaret 1902 overvejende ganske gode, men dog ret forskellige i de forskellige Egne af Landet, og baade i Jylland og paa Øerne maatte man adskillige Steder fra Begyndelsen af anvende megen Sparsommelighed overfor Forbruget af Halm. Grundet paa Græsmangel i Eftersommeren 1902 var man i adskillige Landbrug tyet til

Opfodring af en Del Roer før Indbindingen, en Fremgangsmaade, der i og for sig er fuldt berettiget og heldig, men da Roehøsten, særlig for Øernes Vedkommende, kun var lille, var det med smaa Roeholdninger, at man der i Efteraaret 1902 i mange Kvægbrug gik Vinteren i Møde. Paa den sparsomme Roeholdning bødede meget det høje Tørstofindhold. En udmærket Støtte havde man i den gode og fyldige Høst af Agerhø, ligesom at Vaarsædhalm gennemgaaende var af god Kvalitet, et Forhold, der desværre ikke har været tilstede ved den i Vinteren 1903—1904 opfodrede Halm, der paa Grund af det højt ugunstige Høstvejr i 1903 blev meget udvasket og til dels daarlig indbjerget.

Kraftfoderforbruget i Vinteren 1902—1903 har, som nu i en Arrække, været meget betydeligt. Hvor man kun havde smaa Roeholdninger og tillige maatte spare paa Halmen, er der brugt meget Kraftfoder forrige Vinter. I rationelt fodrede Kvægbesætninger er der iøvrigt ikke megen Forskel i Kraftfoderforbruget fra Aar til andet ud over det, der foraarsages ved forskellige Høstforhold med Hensyn til Mængden af hjemmeavlede Fodringsmidler, i Særdeleshed Roer og Græs. — Det samlede stigende Forbrug af Handelsfoderstoffer maa derfor for en ikke uvæsentlig Del tilskrives det Forhold, at disse vinde Indpas i en hel Del Besætninger, der til Dato have været fodrede meget smaat eller væsentlig — maaske udelukkende — med Korn.

Overskudsindførselen af Handelsfoderstoffer var:

	Oliekager	Klid	Ialt
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
I 1899	339.6	115.0	454.6
- 1900	388.4	98.7	487.1
- 1901	457.2	81.0	538.2
- 1902	560.0	173.5	733.5
- 1903	687.1	89.4	776.5

Af uformalet Korn var Overskudsindførselen i
Millioner Pund:

1899	1900	1901	1902	1903
1181.3	1085.5	1031.2	1179.9	1007.7
Heraf var Majs:				
922.3	827.2	592.3	630.6	420.1

De ovenanførte Tal for Overskudsindførselen af Handelsfoderstoffer og uformalet Korn vise flere interessante Ting. For det første den imponerende Forøgelse af Overskudsindførselen af Oliekager, nemlig med 127 Millioner Pund. Fra 1899 til 1903 er Overskudsindførselen af Oliekager voxet til det dobbelte. Dette Forhold er fulgt af en stærk Forøgelse af det med Roer dyrkede Areal og afgiver saaledes et Vidnesbyrd om, at Befolkningen i det Hele og Store har ganske god Forstaaelse af, hvad der hører til S sammensætningen af en økonomisk Foderblanding.

Den samlede Overskudsindførsel af Oliekager og Klid tilsammen er kun 40 Mill. Pd. større end i 1903, hvilket i denne Forbindelse vil sige, at Klidforbruget, der i Fjor var uforholdsmæssigt højt, atter er gaaet ned til, hvad det var i Aarene 1899—1901. I Summen for Klid er indbefattet »Glutenfoder«, af hvilket der i 1903 er indgaaet 2.60 Mill. Pd. til Forbrug.

Overskudsindførselen af uformalet Korn er aftaget med 170 Mill. Pd. — for Majsens Vedkommende endogsaa med over 200 Mill. Pd., medens der er indført ikke saa lidt mere Byg end Aaret i Forvejen.

Som Exempel paa Brugen af de forskellige Slags Kraftfoder og Udviklingsgangen paa dette Omraade skal jeg anføre Forbruget i Vejen og Omegns Kontrolforening for de sidste 6 Regnskabsaar.

I Regnskabsaaret $\frac{1}{5}$ 1902— $\frac{30}{4}$ 1903 blev der til Malkekørerne anvendt ialt 698,147 Pd. Kraftfoder eller 1,413 Pd. pr. Ko. (I 1901—1902 1,635 Pd., i 1900—1901 1,447 Pd. og i 1899—1900 1,476 Pd.)

Heraf var:	1902—1903		1901— 1902	1900— 1901	1899— 1900	1898— 1899	1897— 1898
	Pd.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Oliekager	541,993	77.6	73.4	67.8	64.6	59.7	55.4
Klid	63,139	9.1	9.1	6.7	8.9	13.5	15.5
Korn	58,780	8.4	7.1	12.7	12.6	15.7	10.3
Melasse, Malt- spirer	23,725	3.4	8.6	6.7	3.3	8.3	10.6
Majs	10,510	1.5	1.8	6.1	10.6	2.8	8.2
Ialt	698,147	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

I 1902—1903 have Oliekagerne udgjort over de $\frac{3}{4}$ af alt det forbrugte Kraftfoder, for 6 Aar siden udgjorde de kun lidt over Halvdelen. Forbruget af Klid, Korn og Majs er omtrent det samme som i Fjor, af Melasse og Maltspirer er der brugt betydeligt mindre.

Brugen af de forskellige Slags Oliekager har været følgende:

	1902—1903		1901— 1902	1900— 1901	1899— 1900	1898— 1899	1897— 1898
	Pd.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Bomuldsfrøkager	208,308	38.4	42.0	37.3	49.8	57.00	47.0
Solsikkekager	218,814	40.4	42.9	57.8	45.3	36.10	48.8
Hampfrøkager	53,865	9.9	8.9	2.3	4.1	3.60	2.9
Palme-, Raps- og Jord- nød-kager (Hørfrø- kager)	61,006	11.3	6.2	2.6	0.8	3.30	1.3
Ialt	541,993	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Bomuldsfrø- og Solsikkekagerne ere fremdeles de Kager, der finder langt den største Anvendelse, men efter ovenstaaende Tal er der dog en betydelig Stigning sidste Aar i Forbruget af Raps-, Jordnød- og Hampfrøkager, og dette Forbrug i Vejen staar, efter Beretningerne at dømme, i god Overensstemmelse med Brugen i Almindelighed

her i Landet. Rapskagen har været et billigt Foder til Malkekøer, og da denne — efter Prof. Steins Beretning — i Sammenligning med nogle Aar tilbage nu fremkommer med et langt færre Procenttal forurenede Prøver, er der sikkert god Grund til at skænke denne Kage mere Opmærksomhed end det almindeligt er Tilfældet.

Jordnødkagen er brugt i større Mængde end tidligere, og den har været billig i Forhold til sit Indhold og overvejende en god Vare. Det samme gælder Hampefrøkager.

Bomuldsfrøkager have været forholdsvis dyre, særlig sidst paa Aaret, om end med lidt lavere Gennemsnitspris end i 1902, og hertil kommer, at der ogsaa i 1903 har været Grund til Klage over Kvaliteten. Der er vedvarende kommen mange mørke og haarde Kager i Handelen, ligesom Ladningerne ofte have været meget uensartede. Bomuldsfrømel er — efter Prof. Stein — fremkommen i bedre Kvaliteter end tidligere, og det fremhæves som en mere ensartet Vare end Bomuldsfrøkagerne, hvorfor det muligt burde anvendes mere herhjemme. I England og Tyskland er Brugen af Bomuldsfrømel meget stor. For Solsikkekagen har Prisen været rimelig med Undtagelse af Aarets første 2 Maaneder. Den er gennemgaaende fremkommen i god Kvalitet.

Hvedeklid har — ikke mindst i Sommer- og Efteraarstiden — været forholdsvis billig sidste Aar. Da Hvedeklid egner sig godt til Opfodring ved Siden af Græs og Grøntfoder, saa var der sikkert god Grund til at give dette Foderstof en større Plads i Forbruget af Kraftfoder om Sommeren, end Tilfældet er, ikke mindst om Foraaret og i Forsommeren. Majs glutenmelet har fundet en Del Anvendelse og har vist sig at være et fortrinligt Foder, hvorom Fodringsforsøgenes Resultater er et paalideligt Vidnesbyrd. — Majsens har været dyr, og der har ingen Grund været til at foretrække denne for Byg. — I sin Helhed have Priserne paa Kraftfoder været lidt lavere i Gennemsnit end i 1902 og ret rimelige, saa at Nedgangen i Priserne paa Fedevareer nogenlunde har kunnet bæres.

Mælkeudbyttet i Vinteren 1902—1903 var gennemgaaende godt trods den mange Steder sparsomme Mængde Roer. Her maatte da et øget Forbrug af Kraftfoder erstatte den manglende Roemængde, hvorved det vel blev muligt at holde Mælkeudbyttet nogenlunde oppe, men hvor selvfølgelig Produktionen fordyredes ikke ubetydeligt.

I Sommeren 1903 var Mælkeudbyttet mere variabelt, men det maatte dog som Helhed kaldes godt, og paa nogle Egne endogsaa særdeles godt, og det vilde have været bedre, om ikke det ofte ubehagelige Vejrlig gjorde Opholdet paa Markerne mindre tiltalende for Køerne. Vejrforholdene spille jo en meget stor Rolle overfor baade Planter og Dyr.

Aaret 1903 var i det Hele et mærkværdigt Aar, hvad Vejrforholdene angik; det bød i saa Henseende paa adskillige Overraskelser. Medens Februar og Marts mødte op med en Middeltemperatur af $3-3\frac{1}{2}$ Grad over det normale, saa blev April Maaned 1 Grad for kold og til dels meget regnfuld. Den bød ogsaa paa en Snestorm, den 19. og 20. April, der særlig var slem i Landets østlige Del, hvor den, foruden at bevirke Togstandsning paa Jernbanen, i høj Grad hæmmede Plantevæksten i sin Udvikling. Den mærkedes mindre paa Halvøen, hvor man i April ikke saa sjældent saa Ungkvæg og Plage paa Græs.

Med Maj Maaned bedrede Forholdene sig. Middeltemperaturen var $1\frac{1}{4}$ Grad over Normalen og for den sidste Uge af Maj var Temperaturen endog $5\frac{1}{2}$ Grad for høj. Vejret var da at betegne som rigtigt »Sommervejre«, varmt, stille med lummer Luft, og dette i Forbindelse med en af Væde mættet Jord virkede en paa kort Tid usædvanlig Fylde og Frodighed af Plantevæksten.

En hel Del Besætninger bleve satte paa Græs ved Maj Maanedes Midte, Flertallet i Maanedens sidste Trediedel, og et lille Mindretal saas paa Græs i den første Uge af Maj. Huldet var gennemgaaende godt.

I sin Helhed var der gode Græsningsforhold i Som-

meren 1903 og i ikke faa Egne maa disse endogsaa betegnes som havende været fortrinlige. Dette udelukkede ikke, at der var Grund til Klage paa sine Steder, nemlig der, hvor der herskede en tør Periode fra omkring den 20. Maj til Midten af Juni omtrent. Juni havde en Del kolde Dage, og det skortede jo i det Hele paa »Dagvarmen«, om end ikke i saa høj Grad som i 1902. Juli og August Maaneder frembøde gode Vejrforhold for Græsmerkernes Trivsel; der var rigelig Væde, særlig i August, med jævn, om end noget lav Temperatur, og dette Vejrlig gav grønne og fyldige Græsmarker. For den noget koldere Jord blev det dog for meget af det gode, og det vaade Vejr generede Kvæget ikke saa lidt. Ogsaa September var som Helhed kold og med megen Blæst. Begyndelsen og Slutningen af Maaneden gjorde en Undtagelse med varmt Vejr. Senere fik vi atter grumme megen Væde, hvilket blandt andet bevirkede, at den meget rigelige Efteraarsgræsning, som vi havde, ikke med Fordel kunde udnyttes af vore Malkekøer i den Grad, som ønskeligt havde været.

Ifølge Beretningen fra Statens statistiske Bureau om Udfaldet af Høsten i 1903 have Græsmarkerne faaet en Gennemsnitskarakter af meget godt?, medens denne for de to foregaaende Aars Vedkommende kun var godt?. Gennemsnitskarakteren for 1903 er fremgaaet af følgende Special-Karakterer for de enkelte Amter, nemlig »meget godt +« for Aarhus Amt, »meget godt« for Københavns, Frederiksborg, Holbæk, Sorø, Maribo, Odense, Vejle, Randers, Hjørring og Ribe Amter, »meget godt?« for Svendborg, Aalborg, Viborg og Ringkjøbing Amter, »godt +« for Præstø og Thisted og »temmelig godt +« for Bornholm. Dette har gennemgaaende været ensbetydende med en ganske god Sommerernæring af vore Malkekøer i 1903. Der er dog næppe Tvivl om, at selv under saa gunstige Græsningsforhold, der desværre ikke er Reglen, staar Sommerernæringen af Kvæget her til Lands tilbage for Vinterernæringen og det baade i Retning af tilstrækkelige og til enhver Tid tiltalende Fodringsmidler, som og til

den jævne, den ligelige Ernæring Sommerhalvaaret igennem. Vi kende alle den betydelige Forskel paa Køernes Mælkeudbytte i de forskellige Egne af Landet og i de enkelte Besætninger indenfor samme Egn. Aarsagerne til dette Forhold ere flere. Der er megen Forskel paa Køernes Godhed, men der er ogsaa overordentlig megen Forskel paa Forplejningen, Røgt og Pasning i det Hele, og undersøger man Sagen nærmere, vil man som Regel finde den store Forskel i Udbyttet hidrørende fra den højst forskellige Behandlingsmaade i Sommerhalvaaret. Man kan sikkert uden Overdrivelse sige, at der er endnu langt frem, før Flertallet er kommen til at byde Malkekøerne lignende ensartede og betryggende Ernærings- og Forplejningsvilkaar i Sommerhalvaaret, som der bydes disse i Vinterhalvaaret. Det er vanskeligt at komme bort fra den Tankegang, at med Tildelingen i Foraaret af et vist Areal Græsland til et vist Antal Køer, har man i Grunden gjort sin Pligt og er dermed saa nogenlunde ansvarsfri. Men vi maa bort fra den som uøkonomisk og uforenelig med et godt Aarsresultat. Ligesom vi ved Vinterfodringen, i Tilfælde af, at et Fodermiddel slipper op — f. Ex. Roerne — erstatter dette med et andet eller andre Fodermidler og finder dette at være ganske i sin Orden, saaledes maa vi ogsaa handle overfor Ernæringsforholdene i Sommerhalvaaret og ikke lade disse mere eller mindre bero paa Tilfældigheder, ω : paa Vejret. Vi have det samme økonomiske Ansvar overfor Kvægets gode, ligelige Ernæring i Sommerhalvaaret, som vi have i Vinterhalvaaret, der er slet ingen Forskel. Og dette trænge vi til at mindes atter og atter, thi det er et svagt Punkt i vor Kvæghusholdning, og et Forhold, som det slet ikke er nemt at faa tilfredsstillende ordnet, selv der hvor den fulde Forstaaelse er til Stede.

Det er imidlertid en glædelig Kendsgerning, at Forholdene bedres Aar for Aar paa dette Omraade. Et Udslag heraf er, at Dyrkningen af Grøntfoderafgrøder er stigende i mange Egne og at Brugen af Kraftfoder ved Siden af Græs og Grøntfoder vinder mere og mere Ud-

bredelse, alt efter Forholdene. Og vi have al Aarsag til at vente, at den i de sidste Aar stærkt øgede Interesse for Planteavlen vil medføre, at vi maa blive dygtigere til at dyrke saadanne Afgrøder, der byder gode og forbedrede Vilkaar for Tilvejebringelsen af en tilstrækkelig og tiltalende Sommerernæring for vort Kvæg. Adskilligt tyder paa en frugtbar Udvikling paa dette Omraade, og der er Udsigt til, at en udvidet Dyrkning af adskillige Bælg-sædsplanter, forskellige efter de forskellige Jordbunds- og Dyrkningsforhold, i Blanding eller rene, er forestaaende, og at denne, med de nu indvundne Erfaringer, i mange Tilfælde vil give gode Resultater.

Hvad Rodfrugtdyrkningen angaar, da meldes der saa godt som enstemmig fra hele Landet, at denne stadig udvides. Og det er ingen Tvivl underkastet, at forsaavidt man med Dygtighed passer sin Roemark, og denne virkelig derigennem kommer til at yde gode og store Afgrøder, da er man her inde paa en Vej, der fører til Erhvervelsen af det billigst mulige Kreaturfoder. At kunne passe en Roemark til Gavns er derfor en Færdighed, som ingen, der vil drive økonomisk Kvægbrug, maa savne. — Men der er endnu langt frem, før Roedyrkingen indtager den Plads blandt vore dyrkede Afgrøder, som den fortjener, og som betinger en økonomisk Vinterfodring i Landets samtlige Kvæghold. — Desværre optræde der flere og flere Fjender af vore Kulturplanter, og for Kaalroens Vedkommende, der i stort Maal i de senere Aar har afløst den mindre værdifulde Turnips paa den nørrejydske Halvø, synes Kaalbroksvampen at skulle blive en farlig Fjende. For det jydske Kvæghold vil Ansættelsen af en Plantelæge, der med Virkning kan bekæmpe denne Plage, blive af meget stor økonomisk Betydning.

Skønt Rochøsten vilde være bleven bedre i 1903, hvis vi havde faaet mere Varme, blev den alligevel god. Efter de i 1903 i Jylland afholdte Planteudstillinger at dømme var Centnerudbyttet pr. Td. Land for baade Runkelroer, Kaalroer, Turnips og Gulerødder betydeligt

større end i de 3 foregaaende Aar, men Tørstofprocenten noget mindre end i Fjor og tilsyneladende en Del lavere paa Øerne end i Jylland, hvor særlig det sydlige Jylland viste Roer med forholdsvis stort Tørstofindhold. Tørstofbestemmelserne have atter vist den store Forskel — indtil 5—6 pCt. — i Tørstofmængden af samme Slags Roer, dyrket under forskellige Forhold. — Roehøsten var paa Grund af det vaade Vejr, og hvad dermed fulgte, yderst besværlig og trak meget længe ud. En Mængde Roer bleve kulede paa Markerne, fordi man ikke kunde køre dem bort. Trods det milde Vintervejr have Roerne gennemgaaende holdt sig godt.

Med Tilstedeværelsen af gennemgaaende rigelige Roebeholdninger var der i Efteraaret 1903 et solidt og godt Grundlag for Vinterfodringen i 1903—1904. Vi havde desuden i 1903 en temmelig stor Høst af Agerhø af udmærket Kvalitet. Enghøet gav en ret god Afgrøde kvantitativt, men store Mængder heraf, særlig fra store og lave Engdrag, blev meget daarlig bjerget, stærkt udvasket af Regnen, og en Del blev ligefrem ødelagt. Halmen har overvejende ikke været af den Kvalitet og Værdi som efter mere gunstigt Høstvejr, end det i 1903, men der har været rigelig af den, og man har let kunnet fodre igennem i indeværende Vinter.

Vende vi os herefter til selve Produktionen og dennes Afsætningsforhold, da se vi, at vort vigtigste Landbrugsprodukt, Smørret, atter i 1903 viser en meget stærk Stigning i Overskudsudførselen. Ifølge Oplysningerne fra Statistisk Bureau i »Danmarks Vareomsætning med Udlandet i 1903« har Overskudsudførselen været 148.7*) Mill. Pd. imod 125.4 Mill. Pd. i 1902. Værdien for Udførsel af indenlandske Varer var i 1903 152 Mill. Kroner imod 135.2 Mill. Kroner i 1902, en Opgang af over 16 Mill. Kroner. Hvad enten vi nu holder

*) Dette Tal refererer sig til Specialhandelen. Efter Generalhandelens Tal, hvor Indførselen af Smør kun er angivet til 42 Mill. Pd. — hvilket Bureauet mener er alt for lidt — bliver det 155 Mill. Pd.

os til det ene eller det andet af de opgivne Tal for Overskudsudførselen, saa viser denne, at der er produceret en stigende Mængde Smør her i Landet i 1903, hvortil den gode Sommergræsning har bidraget grumme meget. En omhyggeligere Forplejning, en jævnere Ernæring, bedre udført Malkning vil kunne bringe Udbyttet betydeligt højere op endnu; det vil med andre Ord sige, at den personlige Dygtighed er der yderligere forundt smukke økonomiske Sejre ved Produktionen af Fedevarer. Smørprisen har desværre i 1903 været nedadgaaende. Gennemsnitsnoteringen kun lidt over 92 Øre, den laveste i de sidste 5 Aar. Men da »Overpriserne« yderligere ere tiltagne med $\frac{1}{2}$ —1 Øre i Aarets Løb og de fleste Mejerier saaledes faa fra 2—3 Øre over »Top« — nogle mere — saa er Nedgangen ikke saa stor, som Noteringen udtrykker, men den er dog følelig.

Forholdene vedrørende selve Afsætningen af vore Landbrugsprodukter til Udlandet ere uforandrede. Udførselen af levende Dyr er — praktisk taget — udelukkende gaaet til Tyskland, der tillige tager imod over Halvparten af »Kød af Hornkvæg«.

Der er en betydelig Opgang i vor Udførsel af levende Kvæg; samtidig er der Nedgang i Udførselsmængden af Kød. — Det viser sig tydeligt, at man i Tyskland, trods alle de Hindringer, der lægges os i Vejen for Exporten, gerne vil have og trænger til det danske Kvæg. De skærpede Bestemmelser vedrørende Kødets Forsendelse med vedhængende Organer have næppe skadet os, snarere har maaske det modsatte været Tilfældet, idet der herigennem er tilvejebragt Betingelsen for en paa et solidere og mere sigende Grundlag udøvet Kontrol, hvorigennem de foreliggende Manglers Rækkevidde bedre kan bedømmes og saaledes eventuelt medføre, at en Kassation nu undgaas, hvor denne tidligere fandt Sted, fordi man ikke havde de samhörige Dele af samme Dyr til Undersøgelse.

Overskudsudførselen af levende Dyr var:

	1903	1902	1901	1900	1899	1898
	Stkr.	Stkr.	S kr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
Af stort Hornkvæg	57,945	44,552	40,163	38.861	36,608	35,671
- Kalve	64	198	÷ 26	÷ 170	÷ 2	260
- Faar	÷ 689	÷ 1,206	÷ 732	348	985	2,635

Den samlede Udførsel af Hornkvæg (stort Hornkvæg og Kalve) i 1903 var 62,929 Stkr. og fordelte sig til følgende Steder:

	1903:	1902:
	Stkr.	Stkr.
Slesvig og Holsten	43,036	28,105
Hamburg	12,256	13,191
Lübeck	2,739	2,389
Øvrige Tyskland	4,594	3,142
Hele Tyskland	62,625	46,827
Rusland	289	112
Sverige	2	61
Norge	8	6
Nordlige Bilande	5	>
Ialt	62,929	47,006

Fra Kolding Fedekvægsmarked, der er meget betydeligt, er afgaaet noget over 37,000 Stkr. Kvæg til forskellige Karantænestationer, nemlig til Aabenraa godt 25,000, til Flensborg ca. 8,000 og til Kiel ca. 4,000 Stkr. Der er saaledes en meget stor Udførsel over Kolding.

Til Esbjerg Fedekvægsmarked har Tilførselen i 1903 været 19,900 Stkr. mod 16,800 i 1902 og 25,000 i 1901 og 1900. Der er slagtet 14,900 til Export imod 18,600 i 1902 og 15,000 i 1901, altsaa $3\frac{1}{2}$ Tusinde færre end i Fjor.

Aalborg Kreaturmarked har i 1903 været tilført 19,200 Stkr., det samme Antal som i Fjor.

Den samlede Overskudsudførsel af Kød er af-
taget en Del og var i Mill. Pd.:

	1903	1902	1901	1900	1899	1898
	Mill. Pd	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd
Kød af Hornkvæg, fersk ...	20.77	27.74	22.67	26.60	31.34	23.46
— - — saltet og røget	0.51	÷0.20	0.10	0.30	1.12	0.35
— - Faar, fersk	0.76	1.11	0.73	0.70	0.90	0.48
— - — saltet og røget	÷0.35	÷1.68	÷0.57	0.60	0.90	0.64
— - andre Dyr; Pølser og Indvolde.....	13.08	12.46	8.46	10.10	11.75	9.75

Dette er en Nedgang i den samlede Overskudsudførsel af Kød af omtrent 6 Mill. Pd., der saa godt som udelukkende falder paa fersk Kød af Hornkvæg, lidt paa Faarekød, medens der er en Opgang i Kød af andre Dyr, Pølser og Indvolde. For saltet og røget Oxekød ere vi i 1903 atter naaede til en Overskudsudførsel.

Hvad den samlede Udførsel af Kød af Hornkvæg angaar, da var denne i:

	1903	1902	1901
	Mill. Pd.	Mill. Pd.	Mill. Pd.
	25.51	30.37	25.35
Heraf: Til Tyskland	13.53	13.50	13.70
- Storbritannien og Irland	6.52	11.30	6.60
- Norge	4.39	5.15	4.47

Det fremgaar heraf, at Tyskland, foruden at have taget imod 16,000 Kreaturer flere i 1903 end i 1902, har aftaget det samme Kødquantum, ja endog lidt mere. Norge ialt væsentlig det samme, dog noget mindre end forrige Aar, og England henved 5 Millioner Pd. mindre end i 1902 og kun Halvdelen af, hvad vi have sendt til Tyskland. Udviklingen i det forbigangne Aar er saaledes ikke fortsat i den i 1902 paabegyndte Retning, hvor Englands Betydning for os som Afsætningssted for slagtet Kød voxede stærkt. Forholdene i 1903 med Hensyn til

Afsætningsmængde af Oxekød vare i alt væsentlig de samme som i 1901 (se omstaaende Tabel).

Kødpriserne have været gode og stigende i 1903, og da vor Export af levende Kvæg desuden er tiltaget meget betydeligt, have disse Forhold spillet en stor økonomisk Rolle. Dog har det magre Kvæg muligt været endnu i stærkere Prisstigning, saa det har ikke altid været saa let at faa Balance i Fedningsregnskabet, naar Fedningsobjekterne have været dyrt indkøbte. Tidsskriftets mangeaarige Korrespondent fra Taastrupengen, en stor og meget dygtig Feder, skriver bl. a.: »Priserne paa Lødekøer ere højere end i Begyndelsen af Firserne, da fede Malkekøer kunde sælges for 33 Øre pr. Pd. Med den nuværende Pris paa fede Køer, ca. 26 Øre, skal der i Reglen gives et ikke saa lille Tilskud ved Omsætningen. Jeg opgiver da ogsaa nu at holde Malkekøer for udelukkende at fede Kvier. Magre Kvier til Græs vare ogsaa dyre i Foraaret (1903). De kostede vejede herhjemme et Par Dage efter Ankomsten 27.1 Øre pr. Pd. imod 24.3 Øre i Fjor. Salgsprisen var i Aar 30.5 Øre mod 28.5 i Fjor. De give i Aar i Græspenge 67 Kroner Stykket mod 63 Kroner i Fjor. Der er solgt Kvier til 31.5 Øre at levere i Marts—April.« Dette er jo Priser, der minde om Firsernes Periode. Ogsaa for Mælkeribesætningerne i Almindelighed har denne Prisstigning spillet en betydelig Rolle. Magre Stude have kostet over 400 Kroner Parret. Kreaturpriserne faldt dog meget i sidste Halvdel af Oktober.

Kjøbenhavns Kvægtorv var i 1903 tilført 61,300 Stkr. Kreaturer (67,000 i 1902) og 59,800 Kalve. Den noterede Gennemsnitspris for 1ste Kl. Kød (Stude og Kvier) var:

1903	51.34	Kroner pr. 100 Pd. slagtet Vægt,
1902	48.00	— - 100 — — —
1901	45.64	— - 100 — — —
1900	45.60	— - 100 — — —
1899	42.00	— - 100 — — —
1898	42.80	— - 100 — — —

De 3 højeste maanedlige Gennemsnitsnoteringer faldt paa September, Oktober og November Maaneder med 54.75 Kr.—54.00 Kr., de 3 laveste paa Januar, Februar, Marts med 49.75—49.25 Kr. Svingningerne ere mindre end i 1902.

Paa Hamborgs Kødmarked var Gennemsnitsprisen for 1ste Kl.s Varer i Kroner pr. 100 Pd.:

	Kvæg:	Faar:
1903	62.9	64.5
1902	59.4	57.7
1901	57.9	56.9
1900	58.2	55.4
1899	57.7	

For 1903 ere Priserne paa Faarekød i Hamborg gaaet $1\frac{1}{2}$ Øre over Prisen paa Oxekød pr. Pd., tidligere var den et Par Øre lavere. Den højeste maanedlige Gennemsnitspris for Oxekød i 1903 var i December med 64.75, laveste i Februar med 60.8. Svingningerne vare mindre end i Fjor.

Fra Esbjerg Fedekvægsmarked noteredes i Gennemsnit for 1ste Kl.s Stude og Kvier i Kroner pr. 100 Pd. levende Vægt:

1903	24.1
1902	23.9
1901	23.3
1900	22.5
1899	22.3

Det ser mærkeligt ud, at Esbjerg, skønt Priserne i 1903 vare betydeligt højere — Noteringen i Kjøbenhavn og Hamborg for 1ste Kl.s Varer var henholdsvis 3.34 og 3.50 Øre højere end i 1902 — dog møder med faktisk samme Notering for 1903 som for 1902.

Paa gode Kælvekøer have Priserne været endnu højere end i de nærmest forudgaaende Aar, og det vil ikke sige saa lidt. 1ste Kl.s Køer have kostet fra 250 til 350 Kr. pr. Stk., jævnt gode Køer fra 200 til 250 Kr. og tomme Køer med lidt Kød op til 200 Kr. Gode Køer

af jydsk Malkerace have været fuldt saa dyre som tilsvarende af den røde danske Malkerace, vel fordi, at Tilbudet paa de sidste har været forholdsvis rigeligere.

Af Æg har Overskudsudførselen været noget større end i 1902, nemlig 19.⁹⁸ Mill. Snese imod 19.⁰⁹.

Kvægavlen. Man hørte ikke saa meget i 1903 om de ny Principer for Kvægavlens Ledelse som i 1902. Talen om Fortræffeligheden af disse, ved hvis Brug der skulle indledes en ny Æra paa Kvægavlens Omraade, lød mere dæmpet. Kvægavlsarbejdet gik sin rolige, jævne Gang mod samme Maal og ved samme Midler i alt væsentligt, som i en Aarrække. Trods Manglerne ved den hidtidige Arbejdsmaade fandt selv de, der mente sig at være ivrige Tilhængere af den ny Lære, at de hidtil anvendte Midler vare ganske gode, naar man virkelig skulde have et Arbejde i Gang til Fremme af økonomisk Kvægavl. Men man tør maaske haabe, at den stærke Hævdelse af Ydelsen, som den enebestemmende Faktor ved Ledelsen af vor Malkekvægsavl, altsaa ved Udvalg af Avlsdyr, vil medføre eller foraarsage, at det kontrollerende Arbejde, som vi nu have udført i en Aarrække, særlig gennem vore Kontrollforeninger, og som tager Sigte paa at bringe os en reel Viden om Ydelsen og Rentabiliteten af vore Malkekøer til Anvendelse i Avlens Ledelse og ved Kvægets Brug, maa faa et Stød fremad, at det maa uddybes og finde Vej til mange flere, end det endnu er Tilfældet. Fra den samme Side, der har fremsat den stærke Kritik over de herhjemme som andensteds brugte Avlsprinciper, er der i Begyndelsen af indeværende Aar udstedt en Million-Anvisning til de danske Kvægbrugere, hvis Besiddelse ganske vist er betinget af, at man snarest muligt gør op med det nærværende Kvægmateriale, ofrer de hjemlige Racer og fuldstændig skifter Maal og Midler. Hvorledes danske Kvægbrugere i det Hele og Store vil tage mod denne Anvisning, derom kunne vi bedre danne os en grundet Mening til næste Aar. Der er dog for-

haabentlig kun faa danske Landmænd, der finde det givne Raad, og det dermed paa Kvægavlens Omraade i Udsigt stillede Slaraffenland, saa begrundet, at de ville stille deres Besætninger til Raadighed for et Forsøg af denne Art.

I min Beretning for 1902 omtalte jeg Husdyrloven af 23. Maj samme Aar med særligt Henblik paa de Forandringer flere af dennes Lovbestemmelser medførte for Kvægavlens Vedkommende. Loven traadte i Kraft den 1. April 1903 og har saaledes nu virket i et Aar. For Kvægavlens Vedkommende tror jeg, at man i sin store Almindelighed ere enige i at udtale Tilfredshed med Loven, saa vidt man er kommen i dens Anvendelse. At enkelte Bestemmelser vedrørende Fordringerne til Udstilling af Kvæg ved vore Dyrskuer, navnlig paa Egne med særlige Avlsforhold, vilde komme til at virke ret generende i Øjeblikket og derfor blive mindre velkomne, var noget, man paa Forhaand maatte være klar over. Dette har saaledes for det sydvestlige Jyllands Vedkommende været Tilfældet overfor de i Loven foretagne Indskrænkninger med Hensyn til Fremstillingen og Præmieringen af enkelte Køer, hvilken nu kun er tilladt fra Besætninger paa 6 Køer og derunder, samt overfor Fordringen om, at i Samlinger skulle Hundyrene være af eget Tillæg eller Opdræt og i sidste Tilfælde indkøbte eller anskaffede inden 3 Maaneders Alderen. Om Grænsen for Præmieringen af enkelte Køer: Besætninger med indtil 6 Køer, er absolut den heldigste, kan der tvistes om, men at der er bleven sat en Grænse for denne Præmiering af enkelte Køer, ere saa godt som alle enige i at betegne som et Fremskridt. I Egne med en blandet Kvægbestand, men hvor man søger at slaa over til Renavl af en af vore hjemlige Racer og derfor indkøber Avlsdyr, ofte efter 3 Maaneders Alderen, kan man godt forstaa den Tankegang, der giver sig Udslag i Ønsket om, at ogsaa gode, indkøbte Køer, efter at de have været i Udstillersens Eje i f. Ex. 2 Aar, skulle kunne præmieres paa Dyrskuerne.

Paa slige Særforhold har Loven imidlertid ikke kunnet bygges.

Hvad Kvægavlsforeningsinstitutionen angaar, der nu er en gammel og prøvet Institution, da har denne udfoldet et frodigt Liv i det første Aar under den nye Husdyrlovs Vinger. At de bedre Vilkaar: Større Statstilskud og færre Udgifter til Dyr lægeundersøgelser samt Statstilskud fra den Dag, Foreningen har modtaget Tyren, have bidraget meget til den stærke Forøgelse af Kvægavlsforeningernes Antal i 1903, kan der selvfølgelig ikke være delte Meninger om, men jeg mener dog, det er berettiget at fremhæve, naar denne betydelige Forøgelse af Kvægavlsforeningerne omtales nærmere, at Forstaaelsen af Kvægavlsarbejdet, ogsaa saaledes, som det giver sig Udslag gennem Arbejdet i Avlsforeningerne, er i Væxt, og at denne Forstaaelse har resulteret i Oprettelsen af mange Kvægavlsforeninger, visende Trangen til at være med i et Foreningsarbejde, der paa lempelig og billigst mulig Maade fører til det attraaede Maal, alt i Henhold til, hvorledes man tager fat. — Paa den nørrejydske Halvø blive Tyrene klassificerede, og i Henhold til denne modtage de et Statstilskud, forskelligt efter Godheden og efter Foreningens Arbejde. Denne Deling finder ikke Sted for Øernes Vedkommende. Jeg anser den for heldig og fremmende for Formaalet: Anvendelse af de bedst mulige Tyre. Maaske man ikke behøver denne Spore paa Øerne? Det kan noteres, at der vises større Kritik i Valget af Foreningstyre end tidligere, særligt med Hensyn til Undersøgelser af Tyrens Ophav, men der er Grund til at fremhæve, at det paa dette Omraade lønner sig at se sig meget godt for. Det gør ikke alle de Udvalg i tilstrækkelig Grad, der rejse for at købe Foreningstyre. I Henhold til Bestemmelserne i Husdyrlovens § 15 have en hel Del Kvægavlsforeninger i 1903 faaet yderligere Støtte, idet saadanne, der ved Fremstilling af fortrinligt Afkom have vist sig at være i Besiddelse af særlige Betingelser for Udvikling af gode Kvægstammer, ere tilkendte Præmier til Beløb fra 50 til 150 Kroner. — For

at de vedkommende Foreninger kunne opnaa at komme ind under denne Afkomsbedømmelse, der foretages af den vedkommende Tyreskuekommission, maa der paa Afkomsskuet, efter Regler udarbejdede af Statsdyrskuekommissionen og godkendte af Ministeriet, fremstilles:

1. Foreningens Stamtyre.
2. Afkommet, hvis Antal skal udgøre mindst $\frac{1}{3}$ af de kaarede Køers Antal, dog ikke under 24 Hundyr og 2 Handyr.

Af de fremstillede Hundyr skal $\frac{1}{4}$ være mellem 1 og 2 Aar gamle, og for mindst $\frac{1}{3}$ af det samlede Antal skal der foreligge Oplysning om Mælkeydelsen (forsaavidt det af Aldershensyn lader sig gøre) for mindst 2 Aar.

Det fremstillede Afkom skal være tillagt hos Medlemmerne og disse tilhørende, men det forlanges ikke, at det skal være faldet efter de kaarede Køer ved en af Foreningens Tyre.

3. Afkommets Mødre, saafremt de ere tilstede i Foreningen.

At denne yderligere Opmuntring, der saaledes herigennem kan ydes de mere fremskredne Kvægavlsforeninger, virker som en kraftig Spore til yderligere Fremskridt, er der ingen Tvivl om, og da Paavirkningen og Udslaget heraf breder sig til den almindelige Avl, maa denne yderligere Støtte, der saaledes i Henhold til § 15 kan ydes Kvægavlsforeningerne, betragtes som meget værdifuld for disse og dermed for Kvægavlens gode Trivsel. Ikke mindst paa den nørrejydske Halvø, hvor der for Aar tilbage var dannet en Del Opdrætterforeninger for Kvæg, har man — og med gennemgaaende godt Udfald — konkurreret med Afkom fra Kvægavlsforeninger til yderligere Støtte ifølge § 15.

Nummerisk er Væksten af Kvægavlsforeningerne meget betydelig i 1903. Naar Jylland møder med en Tilvæxt af 100 Foreninger, saa skal der dog gøres opmærksom paa, at Optællingen for 1903 refererer sig til Aarets Slutning,

i tidligere Aar til 1. September. Dette kan have indvirket noget paa det store Tal i Forhold til tidligere. For Øernes Vedkommende referere Opgivelserne sig til de paa Delegeretmøderne i Efteraaret 1903 afgivne Beretninger.

Fordelingen til de forskellige Provinser var følgende:

N. Jylland med Samsø	570	Foreninger med	608	Tyre,
Sjælland med Møen	203	—	—	221 —
Fyen	80	—	—	90 —
Lolland-Falster	49	—	—	49 —
Bornholm	27	—	—	32 —
Langeland	6	—	—	6 —

Ialt . . . 935 Foreninger med 1,006 Tyre.

N. Jylland har fra 1902 forøget Tallet med 99 Foreninger, Sjælland har 30 flere, hvoraf atter den største Fremgang, som nu i de senere Aar, har fundet Sted i Holbæk Amt; iøvrigt er der Fremgang i samtlige sjællandske Amter, Præstø undtaget, men dette sidste har stadig talt de fleste Foreninger. Fyen har betydelig Fremgang, nemlig 23, men er dog endnu ikke naaet de 100 Foreninger. Fra mange Egne berettes om, at Foreningerne nu — i Forhold til tidligere — omfatte færre Medlemmer, men at de enkelte Medlemmer lade et større Antal Køer bedække ved Foreningens Tyre, en Udviklingsretning, der maa anses for særdeles heldig.

Indenfor Kvægavlsforeningernes Fællesledelser har der i det forløbne Aar rørt sig forstærkede Bestræbelser for at fremme Familiestambogsførelsen, en Opgave, til hvis Løsning der bliver ydet Støtte i Henhold til Husdyrloven, og en Opgave, der fortjener at blive løst i størst muligt Omfang, for at vi derigennem kan faa et paalideligt og klart Overblik over alle de mange Forhold, der blive bestemmende for en bevidst, maalførende ledet Avl. Forudsætningen for dette Arbejdes tilfredsstillende Udførelse hos Kvægopdrætterne er, at disse gennem Kontrolforeningerne skaffe sig det Materiale tilveje, der vedrører Dyrets Ydelser og Nydelser, og vi komme da atter

og atter tilbage til Betoningen' af, hvor betydningsfuldt det er, at Kvægavlsforeningerne og Kontrolforeningerne komme til at arbejde Haand i Haand, og at dertil bør der arbejdes hen af al Evne. For de jydsk Fællesledelsers Vedkommende er man i 1903 blevne enige om, at samtlige disse, enhver efter sin Evne og Forhold, skulle arbejde hen til at fremme en Familiestambogsføring, som den bedste Form for Stambogsføring, fornemlig hos den enkelte Opdrætter, som maatte ønske en saadan optaget, men ogsaa saaledes, at den enkelte Fællesledelse fører en Hovedstambog over de bedste Familier indenfor Kredsen. Til Brug i nævnte Øjemed er der bleven udarbejdet en Stambogsform, som nu vil blive fælles for alle de Fællesledelser, der optage det nævnte Arbejde.

Kontrolforeningerne, der i adskillige Henseender ere blevne yderligere gunstigt stillede under den ny Husdyrlov, ere ogsaa voxede i Antal i det forløbne Aar, men denne Væxt har ikke været saa stor, som ønskeligt havde været. Efter Oplysningerne i »Lommebog for Mejerister 1904« var Antallet i Efteraaret 1903, den 1. Oktober, 367 Foreninger imod 327 i 1902, altsaa kun en Forøgelse paa hele Landet af 40 Foreninger. Deraf falde de 10 paa N. Jylland, 10 paa Fyen, 17 paa Sjælland med Møen og Bornholm og 3 paa Lolland-Falster. Skøndt Antallet af Kontrolforeninger saaledes ogsaa for N. Jyllands Vedkommende er tiltaget, saa er det samlede Medlems- og Koantal her gaaet nedad, hvilket betyder færre Antal Medlemmer og færre Antal Køer pr. Forening. — At det samlede Antal Køer under Kontrol i Jylland har været noget i Nedgang er selvfølgelig ikke et Resultat, man kan glæde sig ved, men dette betyder i og for sig næppe nogen Svækkelse i Arbejdets gavnlige Indflydelse. Tværtimod, der var og er fremdeles Foreninger, der ere alt for store, og man maa derfor ønske, at Udviklingen vil gaa i den Retning, som den ny Husdyrlov ogsaa begunstiger, at den enkelte Forening vil indskrænke sit Medlemsantal til Fordel for et omhyggeligere og mere om-

fattende Arbejde hos det enkelte Medlem med Optagelse af andre Grene af Landbrugsbedriften end netop Malkekøerne. — Herved bør vi ikke blive staaende i Kontrolforeningsarbejdet. Enkeltkoregnskabet er ikke nok, hvor fortjenstfuldt og uundværligt dette end er! Vi bør af al Evne stile der henimod, at vi gennem Kontrolforeningerne lidt efter lidt hjælpes til Klarhed over Omsætningen i den samlede Landbrugsbedrift. Der er sikkert Grund til at slaa kraftigt til Lyd for denne Tankegang, til hvis Realisation der særlig paa Lolland-Falster og delvis i N. Jylland er gjort et ikke saa lille Arbejde, der ogsaa har baaret sine gode Frugter. Tilsyneladende har det forløbne Aar andet Steds snarere vist en Tilbagegang i saa Henseende. — Da der i det forløbne Aar har været knapt med Tilgang af Assistenten, har dette Forhold sikkert ikke været uden Indflydelse paa den Tilgang i Kontrolforeningernes Antal, der har fundet Sted. Et andet Forhold, der ogsaa er en Hæmsko for Dannelsen af Kontrolforeninger, er dette, at der endnu i 1904 i »Fremskridtslandet« Danmark er en betydelig Del Mejerier, hvor man ikke afregner Mælken efter Fedtindhold (Flødeprocent), men efter Vægt alene, og hvor man altsaa ikke betaler Mælken efter det, den er værd. Det er paa Tide, at der gøres op med denne forældede og uretfærdige Fremgangsmaade, der kvæler alt privat Initiativ i Retning af gennem Avls- og Kontrolforeninger at arbejde hen imod federe Mælk, værdifuldere Mælk og dermed en billigere Produktion. — Der er fremdeles Grund til at mindes, at i Kontrolforeningernes Arbejde ere Foderopgivelserne det svageste Punkt, som man bør søge bedre befæstet end hidtil. Dette bliver saa meget mere nødvendigt i en Tid som vor, hvor Tallene, og med fuld Føje, drages saa stærkt frem. Selv med ædruelige Oplysninger fra de enkelte Besætninger i de forskellige Egne bliver en Sammenligning af Udbyttet i Forhold til det givne Foder altid vag paa Grund af, at Skønnet spiller og maa spille en meget stor Rolle ved Bedømmelsen af adskillige af de foreliggende Forhold. Særlig paa dette

Punkt bør det stadig erindres, at Foreningernes fornemste Opgave, som den kan løse tilfredsstillende, er at vejlede den enkelte Bruger ved Vurderingen og Brugen af det Materiale, han arbejder med. Og i anden Række kommer saa Sammenligningen udadtil, der taber i Betydning, eftersom Forholdene, hvorunder der i det Hele taget er arbejdet, ere forskellige. — Og disse ere saare forskellige! Ikke alene med Hensyn til Foder og Ernæringsforhold, men til Pasning og Pleje Sommer og Vinter.

Regnskabsbogen for Kontrolforeninger (Konrad Jørgensens Forlag, Kolding), udgivet i 1900 af »Udvalget til Fremme af ensartet Regnskabsføring i Kontrolforeningerne«, er i 1903 udkommen i anden og udvidet Udgave, medtagende Skemaer, hvis Udfyldning betyder en »Kontrol med Kontrollen«. Endvidere har samme Udvalg, efter Tilskyndelse fra det praktiske Landbrug, udarbejdet og udgivet en Arbejds- og Driftsregnskabsbog paa Grundlag af forskellige i Praxis prøvede og anerkendte Regnskabsformer.

Dyrskuevirksomheden. Denne Side af Arbejdet til Husdyrbrugets Fremme har, trods den megen Kritik, saa langt fra været i Nedgang, at den tværtimod har evnet baade at uddybe de alt optagne Former for Arbejdet og at tiltrække sig nye Arbejdere eller Deltagere. Ikke mindst vore ledende Skuer, de større Fællesskuer, de store Landboforeningsskuer og Statsskuerne vise øget Tilslutning, de voxe, der kommer flere Udstillere og flere Tilskuere, der søge Belæring, og blandt de ny Udstillere er der adskillige, der med godt Resultat gør de ældre og anerkendte Rangen stridig — saaledes som det bør være.

Som man kunde vente det, efter at Kontrolforeningerne nu have vundet megen Udbredelse og virket i en Del Aar, have Landboforeningerne rundt omkring i Landet i det forløbne Aar i øget Grad søgt at ledsage de udstillede Malkekøer med Oplysninger om Ydelsen (Mælke- og Smørudbytte) for ogsaa at kunne gøre denne til Genstand

for Bedømmelse. Fremgangsmaaden har formet sig noget forskelligt i Landets forskellige Egne. Paa Øerne har man overvejende slaaet Bedømmelsen af Ydelsen sammen med Exterieurbedømmelsen (Størrelse, Bygning, Præg, Ensartethed o. s. v.) og saaledes bedømt Samlingerne i 2 Hold, med og uden Oplysning om Ydelsen. Paa Halvøen holder man overvejende for, at det giver den klareste Position og den klareste Døm at give Præmier for god Ydelse som »Tillægspræmier«, hvor samtlige Samlinger eller Familiegrupper bedømmes i ét Hold, og blandt disse præmieres altsaa yderligere saadanne, der møde med betryggende Oplysninger om god Ydelse, uafhængig af Bedømmelsen iøvrigt.

Hvad Statsdyrskuerne vedrøre, da har den ny Husdyrlov i § 9, 5. Stykke, en Bestemmelse, der lyder saaledes, at »ved Præmieuddelingen skal der tages overvejende Hensyn til Beskaffenheden af de præmieæskende Dyrs Afkom, saaledes at den væsentligste Del af Beløbet anvendes til Præmier for godt Afkom«. Denne Bestemmelse har medført, at til Tyre, der æske Afkomspræmier, bliver det vedkommende Pengebeløb i Flertallet af Skuekredsene udelukkende anvendt eller uddelt som »Afkomspræmier«, og i de Skuekredse, hvor der tillige gives Individpræmie, er denne kun af ringere Størrelse. Fordringerne til Antallet af det krævede Afkom er i god Overensstemmelse hermed voxet fra henholdsvis 8, 10 og 12 Stkr., efter Tyrenes Alder, til 10, 12 og 14, og i enkelte Skuekredse har man forlangt Oplysninger om Mødres og Afkommets Ydelse, »hvor saadanne haves«.

Af større Fællesskuer, afholdte i 1903, er der særlig Grund til at nævne Foreningen af jydsk Landboforeningers Ungdyrskue — det 7. i Rækken — i Skive d. 10.—12. Juli, der var det største af de hidtil afholdte og bar Vidne om et energisk og frugtbringende Opdrætterarbejde paa den nørrejydske Halvø. For Kvægskuets Vedkommende var det selvfølgelig det jydsk Malkekvæg, der gav dette sin Karakter, og den jydsk Malke-race var smukt repræsenteret, men ogsaa for det røde

danske Malkekvægs Vedkommende var det en smuk, om end ikke særlig talrig, Repræsentation, hvad ej heller var at vente efter Stedet for Skuets Afholdelse. Det fortjener ogsaa at fremhæves, at der var en meget god, men ikke stor, Udstilling af Faar, særlig for Oxforddownsfaarets Vedkommende, der tiltrak sig megen og fortjent Opmærksomhed. — Besøget var fortrinligt. Til Skuet, og som et væsentligt Led af dette, knyttede sig en ret betydelig Foredragsvirksomhed, til hvilken der var særdeles god Tilslutning. Ligesaa afholdtes der en meget interessant og instruktiv Planteavlsudstilling i Forbindelse med Skuet og paa selve Udstillingspladsen. Landbrugsministeren beærede Skuet med sin Nærværelse.

Avlscenterudvalgene for henholdsvis den jydsk og den røde danske Malke race have i 1903 afsluttet deres Virksomhed ved Udarbejdelsen og Fremlæggelsen af omfattende Beretninger — udgivne af Landbrugsministeriet — om de sidst afholdte Konkurrencer med Udpegning af Avlscentre og om den Kontrol, der i de mellemliggende Aar er ført med de Besætninger, der i 1900 tilkendtes henholdsvis Avlscenter- eller Opmuntringspræmier.

I Henhold til § 18 i Husdyrloven af 23. Maj 1902 er der paa Foranstaltning af de provinsielle Fællesforeninger og under disses Ledelse iværksat adskillige toaarige Konkurrencer mellem hele Kvæghold under i alt væsentlig tilsvarende Former som ved Konkurrencen til Avlscentre, om end ikke med Udpegning af saadanne som slutteligt Resultat og uden Præmiering. Saadanne Kvægavlskonkurrencer ere i 1903 paabegyndte paa Fyen og i N. Jylland. I sidstnævnte Provins er der fire Konkurrencer iværksatte, nemlig i Horsens Landboforening, paabegyndt i Foraaret 1903, i Vejle Amts Landboforening, af Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger samt Landboforeningerne i Koldingkredsen og endelig af Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeningerne i Ringkøbing Amt. De sidste 3 Konkurrencer ere paabegyndte i Efteraaret 1903.

Gode Avlsdyr have ogsaa i 1903 været meget begærede, saavel Tyre som Køer og Kvier, og Priserne have været gode. For fortrinlige Avlsdyr med nogen Garanti ere Opdrætterne meget villige til at betale endog høje Priser, men af den Vare er Tilbudet ikke stort nok i Forhold til Efterspørgslen. Efterstaaende Priser, tagne som sædvanlig efter de fremkomne Meddelelser i »Jydsk Husdyravl« over Omsætningen af Avlsdyr, ere noget lavere end de tilsvarende fra i Fjor. Muligt Grunden hertil er, at Gennemsnitsprisen for 1903 refererer sig til et — særlig for den jydske Malkeraces Vedkommende — betydeligt større Antal Tyre end Aaret i Forvejen. For 1903 var Gennemsnitsprisen for 76 Tyre af jydske Malkerace 661 Kroner — heri beregnet Vilkaarspenge — den kontant betalte Gennemsnitspris var 502 Kroner mod 604 i 1902 og 543 i 1901.

Gennemsnitsprisen for Tyre af rød dansk Malke- race refererer sig til et Antal af 36. Den er ogsaa en Del lavere end i Fjor, men som sædvanlig noget højere end for Tyre af jydske Malkerace. Den var i 1903 — Vilkaarspenge medregnet — 722 Kroner, uden Vilkaar — altsaa kontant Salgssum — 585 Kroner mod 697 i 1902 og 743 i 1901. — Forskellen mellem Gennemsnitspriserne for rødt dansk og for jydske Malkekæg er mindre end tidligere, men da de givne Oplysninger kun omfatte en Del af de stedfundne Køb, kan intet absolut paalideligt i saa Henseende fastslaaes paa Grundlag heraf.

De aarlige store jydske Avlsdyrauktioner paa S. Elkjær og Langholt faldt ogsaa i 1903 heldigt ud, særlig for S. Elkjærs Vedkommende vare de betalte Priser gennemgaaende høje.

Til Rusland er der ifølge Udførselslisterne exporteret 289 Stkr. Hornkvæg i 1903 imod 112 Stkr. i 1902. Dette er jo en betydelig Forøgelse i vor Afsætning af Avlsdyr til dette Land, der jo imidlertid alt i alt endnu kun er ubetydelig, men synes dog at voxer jævnt og kan saaledes muligt med Tiden komme til at spille en Rolle. Det ex-

porterede Kvæg er overvejende hørende til den røde danske Malke race.

Ligesom i 1902 har Fodringssspørgsmaalet i 1903 tiltrukket sig megen Opmærksomhed. Der er bl. a. i Aarets Løb offentliggjort en Beretning fra d'Hrr. H. Goldschmidt, C. Moesgaard-Kjeldsen og J. A. Lemming om de af dem ledede »Rentabilitetsfodringsforsøg« med Malkekøer i Vinteren 1902—1903. Forsøgene have været udførte paa 13 Gaarde her i Landet (12 paa Øerne, kun 1 i Jylland). Denne Beretning har vakt en Del Opmærksomhed paa forskellig Maade. Hensigten med disse Fodringsforsøg angives at være, at søge tilvejebragt et Grundlag for Fodersammensætningen, der tager direkte Sigte paa Fodringens Økonomi. Til den Ende har følgende Hovedpunkter været grundlæggende ved Forsøgsplanen: 1) at der ved Fastsættelsen af Fodersammensætningen skulde tages Sigte paa Vedligeholdelsen af Legemsvægten samt paa den kemiske Sammensætning af Mælken; 2) at Foderblandingen skulde bestemmes efter de benyttede Foderstoffers kemiske Sammensætning og formodede Fordøjelighed, og at Foderets Størrelse skulde bestemmes efter de enkelte Forsøgskøers Vægt og Mælkemængde.

Paa Grundlag af Resultaterne af dette ene henved 100 Dages Forsøg, som vi ikke her kunne komme nærmere ind paa, mene Forsøgslederne at kunne udtale, at med den Fodring, som der nu i Almindelighed anvendes her i Landet, ødsles der med Foder til en samlet Værdi i 100 Dage af 15 Mill. Kroner, og disse Penge vilde man kunne spare ved at følge Beretningens Anvisning paa et »Normalfoder«, der stadig staar i Forhold til den ydede Mælkemængde. — Da Forudsætningerne for disse Forsøgs Gennemførelse paa en saadan Maade, at man kan bygge paa deres Resultater, i flere og væsentlige Henseender ikke have været tilstede — det er t. Ex. saaledes kun paa 6 Gaarde, at Køernes Begyndelsesvægt har været medbestemmende for Foderansættelsen, der dog var en Forudsætning for at »Foderets Størrelse skulde bestemmes

efter de enkelte Forsøgskøers Vægt og Mælkemængde«, og der kunde nævnes flere andre og væsentlige Mangler — saa bør man sikkert afvente yderligere Forsøg i denne Retning, men udført paa anderledes betryggende og solidt Grundlag, end de hidtil udførte og offentliggjorte, inden man tager Sigte paa at tilegne sig de i Udsigt stillede mange Millioner og paa saa væsentlige Omraader forandrer Kurs ved vore Malkekøers Fodring i Henhold til de fremkomne Resultater.

Spørgsmaalet om Roernes Tørstofindhold er blevet livligt debateret i 1903 efter at Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg med Malkekøer have vist, at 1 Pd. Roetørstof i de vedkommende Foderblandinger havde samme Værdi som 1 Pd. Korn og som $\frac{3}{4}$ Pd. Bomuldsfrøkager. Udslaget heraf er bleven dette, at der er foretaget en Mængde Tørstofbestemmelser for paa Grundlag af disse at vurdere Roefoderet i Foderblandingen. Hertil høre dog meget omhyggeligt udtagne Roeprøver til Analysering, ligesom der mindst bør udtages Prøver af vedkommende Roebeholdninger tre Gange i Løbet af Vinteren; sker disse Fordringer ikke Fyldest, kan Resultatet af Tørstofbestemmelserne blive meget misvisende, hvilket vel maa erindres, naar man ved at forlade de hidtil brugte Forholdstal for Roer mener at gaa over til noget solidere i Tørstofbestemmelserne og Beregningerne derefter.

Husdyrloven af 23. Maj 1902 har, som man kunde vente, vist sine Virkninger overfor Arbejdet til Fremme af Faareavlen, saaledes som antydet i min Beretning om Husdyrbruget i 1902. Det er Oprettelsen af Faareavlsforeninger, der i saa Henseende karakteriserer Bevægelsen paa dette Omraade, der gennem Oprettelsen af saadanne har været ret livlig, naar man erindrer, at man hidtil paa dette Felt har sovet saa godt som over hele Linien. Lovens Tilsagn om Støtte til Faareavlscentre er der ikke gjort Brug af endnu, formentlig fordi man har villet afvente Udslaget af Arbejdet for Dannelsen af Faareavlsforeninger, der selvfølgelig maatte staa i første Linie, som det der først tiltrængtes. Der har været søgt

om Statstilskud til 35 Faareavlsforeninger for 1903—04, og mindst dette Antal er der saaledes oprettet i sidste Finansaar. Som det var at vente efter Faareavlens Betydning i Landets forskellige Egne, har Oprettelsen af Faareavlsforeninger været livligst paa den nørrejydske Halvø. De 30 af de 35 Foreninger, der have søgt om Statstilskud, ere hjemmehørende i N. Jylland, og kun de 5 paa Øerne. Af disse sidste findes 4 i Holbæk Amt og 1 i Frederiksborg Amt. Af de 4 i Holbæk Amt findes de 2 paa Samsø. Paa Fyen, Lolland-Falster og de mindre Øer, paa hvilke sidste der endog er et ret betydeligt Faarehold, har Interessen for dettes Forbedring gennem Oprettelse af Avlsforeninger og Anskaffelse af gode Væddere endnu ikke givet sig synlige Udslag. Uden Tvivl har man dog ogsaa der Grund til at være med i et Fremskridtsarbejde paa dette Omraade. Ret mærkeligt er det desuden at se, at der er 3 jydske Amter, der trods dette, at Faareholdet i samme spiller en ikke ubetydelig Rolle, heller ingen Faareavlsforeninger have faaet oprettede, nemlig Aalborg, Hjørring og Thisted. I de øvrige 6 jydske Amter er der i 1903 oprettet følgende Antal:

Ribe Amt	8	Faareavlsforeninger,
Viborg Amt	7	—
Randers Amt	4	—
Aarhus Amt	4	—
Ringkøbing Amt	4	—
Vejle Amt	3	—

Ialt... 30 Faareavlsforeninger.

De til Faareavlsforeningerne anskaffede Væddere høre overvejende til Oxforddowns Racen, der jo i de sidste 10—15 Aar har bredt sig stærkt her i Landet, og af hvilken der findes adskillige meget gode Stammer og Besætninger.

Det er ikke udelukket, at dette Faar er erhvervet til Foreninger, hvis Medlemmer i Længden var nok saa godt tjente med et mindre Faar end Oxforddownsfaaret.

Men Begæret er overvejende for det store, kraftige Faar, og det er aabenbart Hensynet til de store, hurtigtvoxende Lam, der her bliver bestemmende overfor den Vædder, man vælger. Enkelte Foreninger have indkøbt Vædder af Dishleyracen (Leicester) og en enkelt af Shropshire-racen. — Denne findes ren paa Mejлгаard ved Grenaa.

Flere af vore kjendte, fortrinlige Faarestammer have i 1903 fremmet Forudsætningen for en videre god Udvikling af Bestanden ved Indkøb af gode Avlsdyr fra England. Dette har saaledes bl. andre været Tilfældet med Besætningerne paa Enggaarden og i Haverslev (Oxforddowns) samt i Børkop (Leicester).

En ny Race her i Landet have vi faaet i 1903 ved at der til Rosenholm er indført 1 Vædder og 3 drægtige Faar af Suffolk Racen, der nyder stort Renome i England, men er mindre end Oxforddowns. — Paa gode Avlsdyr har der været gode Priser, der vise, at man ogsaa paa Faareavlens Omraade har god Forstaaelse af Betydningen af det gode Udvalg. — Det paabegyndte planmæssige Arbejde for Udviklingen af en værdifuldere Faarebestand og en mere økonomisk ledet Faareavl vil forhaabentlig yderligere fæstnes og udvikles i indeværende Aar. En Del Foredrag om Faareavl og Faarehold ere afholdte i 1903, hovedsagentlig i Jylland, et enkelt paa Sjælland.

Kvægets Sundhedstilstand har i sin Helhed været upaaklagelig. Vi have været forskaanede for saadanne ondartede smitsomme Sygdomme, hvis Udbrud foraarsager Hindringer i den fri Omsætning.

Af landøkonomisk Literatur i 1903, vedrørende Kvægets Avl og Brug, skal fremhæves Beretningerne om Avlscentre for Kvæg af jydsk og af rød dansk Malke-race, ved de respektive Statskonsulenter, samt de af samme forfattede Stambogsbind over Tyre, nemlig X og

XI Bind af Stambog over Tyre af jydsk Malke-
race og VI og VII Bind af Stambog over Tyre af
rød dansk Malke race. Endvidere: Kvægbrugets
Udvikling i Holbæk Amt af Richard Jensen og
K. M. Jensen. — Kvægbrugets Udvikling paa Born-
holm, af Dyr læge Albrechtsen, samt Landøkono-
misk Aarbog for 1903.
